

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELI

MODUŁ 5 - WARTOŚCI UE

Moduł ten dotyczy wartości UE i składa się z trzech części:

rozpoczyna się od **gry w karty**, podczas której gracze odkrywają wartości UE i kilka konkretnych przykładów, w jaki sposób UE je urzeczywistnia. Po zapoznaniu się z tymi wartościami uczniowie są proszeni o krytyczną refleksję na ich temat podczas **ćwiczenia indywidualnego**. Następnie ćwiczą swoje umiejętności demokratyczne w trakcie **dyskusji w klasie**; do wyboru mają 16 stwierdzeń. Grę można też rozegrać bez pozostałych dwóch części.

METODYKA	CZAS TRWANIA	MATERIAŁY
Gra edukacyjna: wartości UE	20 min.	<ul style="list-style-type: none">- Zestaw 32 kart z wartościami dla każdej grupy graczy. Karty należy wydrukować jednostronnie i powycinać.- Zestaw 30 kart „prawda czy fałsz” dla każdej grupy graczy. Karty należy wydrukować jednostronnie i powycinać.
Ćwiczenie indywidualne	10 min.	<ul style="list-style-type: none">- Osobista mapa wartości dla każdego ucznia
Ćwiczenie – dyskusja w klasie	10 minut na każde stwierdzenie	<ul style="list-style-type: none">- Komputer + rzutnik- Prezentacja modułu 5 z 16 stwierdzeniami- Wypełnione osobiste mapy wartości uczniów.

CELE I UMIEJĘTNOŚCI

POSTAWA

- Uczniowie są w pełni świadomi wartości UE.

WIEDZA

- Uczniowie znają wartości Unii Europejskiej oraz kilka konkretnych przykładów ich urzeczywistnienia.

UMIEJĘTNOŚCI

- Uczniowie wyrabiają sobie własną opinię na temat wartości Unii Europejskiej.
- Uczniowie rozwijają umiejętność dyskusowania.

KROK PO KROKU

1. GRA

PRZYGOTOWANIE

Na potrzeby gry klasę należy podzielić na mniejsze grupy, najlepiej czteroosobowe. Możliwe są także grupy trzy- lub pięcioosobowe. Każda grupa siada wokół stołu. Uczniowie grają ze sobą w obrębie grupy. Każda grupa ma zestaw 32 kart z wartościami i zestaw 30 kart z pytaniami „prawda czy fałsz”.

PRZEBIEG

- Członkowie grup otrzymują karty z wartościami. Jeśli w grze uczestniczy czworo graczy, każdy dostaje osiem kart. Jeśli w grze uczestniczy troje lub pięcioro graczy, niektórzy będą mieć o jedną kartę więcej niż pozostali. Gracze trzymają karty w dłoni i nie pokazują ich pozostałym uczestnikom.
- Na środku stołu leży stos 30 kart z pytaniami typu „prawda czy fałsz”, pustą stroną do góry.
- Celem gry jest zebranie jak największej liczby zestawów czterech kart z tą samą wartością UE.
- Grę rozpoczyna najstarsza osoba w grupie. Pyta wybranego gracza, czy ma kartę z określoną wartością UE, np. solidarnością. Gracz pytający sam musi mieć przynajmniej jedną kartę z taką wartością UE.
 - Jeśli drugi gracz nie ma żądanej karty, odpowiada przecząco i grę kontynuuje osoba po lewej stronie.
 - Jeśli drugi gracz ma żądaną kartę, ciągnie kartę „prawda czy fałsz” ze stosu na stole i zadaje zapisane na niej pytanie.
 - Jeżeli pierwszy gracz odpowie prawidłowo, otrzymuje żądaną kartę. Na pytanie wystarczy odpowiedzieć „prawda” lub „fałsz”; gracz nie musi podawać żadnych dodatkowych informacji.
 - Jeśli odpowiedź jest nieprawidłowa, żądana karta zostaje u dotychczasowego właściciela, a karta z pytaniem „prawda czy fałsz” wędruje na spód stosu.
 - W obu przypadkach grę kontynuuje osoba po lewej stronie.
- Kiedy dany gracz zbierze komplet czterech kart z tą samą wartością UE, mówi głośno „kwartet!” i kładzie zebrany zestaw na stole. Kwartetu nie można już odebrać graczowi, który go skompletował.
- Gra kończy się po skompletowaniu wszystkich ośmiu zestawów. Wygrywa osoba, która zbierze najwięcej kwartetów.

ZAWARTOŚĆ

Zob. dokument opisujący grę w karty oraz karty „prawda czy fałsz”.

- Na **32 kartach z wartościami** uczniowie odkrywają osiem wartości UE oraz kilka przykładów ich urzeczywistnienia przez Unię Europejską i Parlament Europejski w UE i poza jej granicami. Gra składa się z ośmiu zestawów po cztery karty.
- **30 kart „prawda czy fałsz”** zawiera pytania powiązane z informacjami na kartach z wartościami. Uczniowie mogą wykorzystywać informacje zapisane na kartach z wartościami, odpowiadając na pytania z kart „prawda czy fałsz”.

2. ĆWICZENIE INDYWIDUALNE

Celem tego ćwiczenia jest zastanowienie się nad każdą z wartości i sformułowanie własnej opinii. Jest ono przygotowaniem do dyskusji w klasie.

PRZYGOTOWANIE

Uczniowie siadają przy stole i dostają osobiste mapy wartości.

PRZEBIEG

Nauczyciel wręcza każdemu uczniowi osobistą mapę wartości. Jest to osobisty dokument przeznaczony wyłącznie dla danego ucznia. Na mapie wartości znajdują się już wartości UE wraz z podstawowymi definicjami. Nauczyciel wydaje następujące polecenia:

1. Wskaż, czy osobiście zgadzasz się z tymi wartościami.

Nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się indywidualnie nad każdą wartością oraz jej podstawową definicją.

Zadaj sobie pytanie: „Czy osobiście podzielasz te wartości?”. Innymi słowy, czy zgadzasz się (osobiście) ze stwierdzeniem, że każdy człowiek powinien być wolny, równy innym, żyć w ustroju opartym na demokracji i praworządności, szanować godność człowieka i prawa człowieka, być tolerancyjny i okazywać solidarność? Zastanów się nad tym i według własnej opinii zaznacz kółkiem przy każdej wartości „zgadzam się” lub „nie zgadzam się”.

2. Uszereguj wartości według ważności.

W kolumnie mapy wartości „Priorytety dla UE” uczniowie przyznają zgodnie z osobistym odczuciem punkty wartościom według ich ważności dla UE (1 = najważniejsza, 8 = najmniej ważna). Jest to ćwiczenie indywidualne i jego wyniki będą różne w zależności od ucznia.

3. ĆWICZENIE – DYSKUSJA W KLASIE

Celem tej części jest wspólne szczegółowe omówienie znaczenia (niektórych) wartości. W odniesieniu do każdej wartości w prezentacji znajdują się po dwa stwierdzenia. Nauczyciel wybiera dwa do czterech stwierdzeń do przedyskutowania w klasie, zgodnie z zainteresowaniami uczniów.

Uwaga: stwierdzenia te mają skłonić do dyskusji o wartości. Nie stanowią opinii o tej wartości.

PRZYGOTOWANIE

Należy usadzić uczniów tak, by mogli łatwo dyskutować i widzieć stwierdzenia wyświetlone na ekranie z przodu klasy.

PRZEBIEG

Przebieg dyskusji nad poszczególnymi stwierdzeniami:

1. Pierwsze głosowanie

Nauczyciel wskazuje wybrane przez uczniów stwierdzenie i instruuje ich: „Spójrzcie na to stwierdzenie. Zastanówcie się nad nim przez chwilę i zdecydуйте, czy się z nim zgadzacie. Nie możecie wybrać nic pośrodku; musicie wybrać jedną stronę”.

Kilka ważnych uwag:

- Mogą pojawić się pytania dotyczące samego stwierdzenia. Nauczyciel wyjaśnia (na ile to możliwe), co należy rozumieć przez dane stwierdzenie.
- Jest to głosowanie intuicyjne, po którym temat zostanie omówiony dokładniej.
- Nie ma dobrych ani złych odpowiedzi.
- Stwierdzenia mają sprowokować dyskusję; nie są prawdziwymi opiniami.

Nauczyciel liczy głosy i zapisuje wynik głosowania.

2. Dyskusja zbiorowa

Nauczyciel prosi uczniów o wyjaśnienie zajętego stanowiska. Następnie zwraca się do grupy, która zgadza się, i do grupy, która nie zgadza się z osobą zabierającą głos, aby rozpocząć dyskusję. Wskazówka: oddanie głosu najpierw osobie z grupy „mniejszościowej” w głosowaniu może wywołać reakcje uczniów, którzy byli przeciwnego zdania. Zachęci to uczniów do debaty.

Nauczyciel moderuje dyskusję.

3. Drugie głosowanie (fakultatywnie)

Po dyskusji zbiorowej nauczyciel otwiera drugie głosowanie. Liczy głosy i porównuje je z wynikami pierwszego głosowania. Czy ktoś zmienił zdanie?

4. Zakończenie

Po drugim głosowaniu nauczyciel prosi uczniów o sprawdzenie, czy ich odpowiedzi zgadzają się z tym, co zaznaczyli na osobistych mapach wartości. Czy nadal zgadzają się z daną wartością? Czy zmieniliby ich kolejność?

WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE MODEROWANIA DYSKUSJI

- Nauczyciel zaczyna od wyliczenia podstawowych zasad dyskusji: słuchanie siebie nawzajem; czekanie na swoją kolej, aby zabrać głos; uprzejmość; trzymanie się tematu; niezbyt długie wypowiedzi i dopuszczanie do głosu innych. Będzie można przypomnieć te zasady w toku dyskusji.
- Nauczyciel nie wyraża własnej opinii; na ile to możliwe pozostaje bezstronny.
- Próbuje udzielić głosu jak największej liczbie uczniów.
- Kiedy nie ma natychmiastowej reakcji, inaczej formułuje pytanie lub odgrywa rolę „advokata diabła”, zadając prowokacyjne pytania.
- jeśli jeden z uczniów zdominuje dyskusję, stara się mu uprzejmie przerwać, podsumowując jego wypowiedź, i oddaje głos innym uczniom, np. pytając ich, czy zgadzają się z przedmówcą.
- Jeśli uczeń zboczy z tematu, nauczyciel przerywa mu i prosi, by trzymał się głównego wątku dyskusji. Może to wydawać się niezbyt grzeczne, ale inni uczniowie będą wdzięczni.

ZAWARTOŚĆ

Stwierdzenia przedstawiono w prezentacji do tego modułu. Poniżej powtórzono je i podano kilka dodatkowych informacji.

ZASTRZEŻENIE PRAWNE

Użyte stwierdzenia mają skłonić klasę do dyskusji o wartościach Unii Europejskiej. Nie są one opiniami o wartościach, ani nie przedstawiają punktu widzenia Parlamentu Europejskiego.

DEMOKRACJA

1. „Referendum zawsze jest dobrą metodą, by zachęcić obywateli do uczestnictwa”.

Należy zadać sobie pytanie, czy referendum jest dobre dla demokracji. Ograniczenia referendum są takie, że ludzie zazwyczaj mają wybrać między „TAK” a „NIE” i nie ma miejsca na zdanie odrębne – przykładowo w Szwajcarii (niebędącej państwem członkowskim UE) zapytano ludność w formie referendum, czy są za budową nowego tunelu, czy też przeciw. A istniało też wiele innych możliwości, jak inne drogi, inne miejsca budowy tunelu itp.

2. „Prawdziwa demokracja może funkcjonować jedynie na szczeblu lokalnym”.

Stwierdzenie to kryje adresowane do uczniów pytanie, czy wierzą, że demokracja może sprawdzać się w większych społecznościach, w których nie zna się polityków osobiście i nie można łatwo do nich bezpośrednio dotrzeć. Dotyczy to w szczególności Unii Europejskiej liczącej 445 mln obywateli. Czy demokracja działa na tak dużą skalę?

WOLNOŚĆ

1. „Wolność oznacza brak jakiegokolwiek odpowiedzialności.”

Odpowiedzialność można rozumieć różnorodnie: jako bycie odpowiedzialnym społecznie, tj. pomaganie innym, w tym rodzinie, opieka nad starszymi rodzicami lub dziadkami, opieka nad dziećmi... W szerszym sensie oznacza to „obywatelstwo”, czyli bycie „dobrym” obywatelem – który m.in. nie niszczy ani nie zaśmieca dróg itp.

Jeśli każdy się zgadza, nauczyciel może odegrać rolę adwokata diabła pytając, czy jeśli ktoś postanowi nic nie robić dla społeczeństwa, to będzie uprawniony do wszystkich świadczeń ze strony państwa opiekuńczego, jak darmowa edukacja, tania opieka medyczna, zasiłek dla bezrobotnych, za które inni muszą płacić.

2. „Ponieważ mamy wolność słowa, należy dopuścić do Parlamentu Europejskiego rasistowskie partie polityczne”.

Jeśli partia polityczna propaguje poglądy sprzeczne z wartościami UE, np. dopuszcza się dyskryminacji ze względu na rasę, to czy powinna zostać pozbawiona możliwości wyrażania swoich przekonań oraz sprawowania władzy?

SOLIDARNOŚĆ

1. „Państwo członkowskie pogrążone w kryzysie finansowym powinno uzyskać pomoc ze strony innych państw członkowskich”.

W stwierdzeniu kryje się pytanie o to, czy państwa UE powinny okazywać solidarność wobec innych państw UE mających trudności. Czy UE powinna być unią, w ramach której poszczególne państwa mogą na siebie liczyć?

2. „Solidarność oznacza wydawanie pieniędzy podatników na to, by każdemu zapewnić godziwe mieszkanie, wyżywienie i edukację”.

To stwierdzenie prowokuje do dyskusji na temat okazywania solidarności społecznej ludziom, których nie znamy. Czy chcemy pomagać biednym, dając im pieniądze w usystematyzowany sposób?

Niektórzy uczniowie mogą uważać, że bieda to stan, za który odpowiada każdy indywidualnie i społeczeństwo nie powinno za to płacić. Może pojawić się opinia, że świadczenia powinny być przyznawane tylko naprawdę potrzebującym. Jako adwokat diabła, nauczyciel może wówczas zapytać, co wolą uczniowie: bardzo surowy system, w którym zachodzi ryzyko, że ludzie będący w potrzebie wypadną poza nawias społeczeństwa, czy też mniej surowy system, w którym zachodzi ryzyko, że ktoś będzie go wykorzystywał.

RÓWNOŚĆ I NIEDYSKRYMINACJA

1. „Aby zapanowała równość, konieczna jest pozytywna dyskryminacja”.

Pozytywna dyskryminacja to praktyka, która uprzywilejowuje ludzi z grupy, która czasem bywa traktowana niesprawiedliwie lub nie jest zbyt licznie reprezentowana na rynku pracy, na

wyższych stanowiskach itd. Przykładowo w wielu państwach członkowskich UE pracodawcy zatrudniający osoby niepełnosprawne otrzymują dofinansowanie jako zachętę do zatrudniania takich osób.

2. „Każdy jest równy bez względu na poziom bogactwa.”

Nauczyciel może wskazać różnice zachodzące między pożądaną sytuacją a rzeczywistością. Czy każdy jest równy i czy każdego należy równo traktować? Przykładowo osoba wyglądająca na ubogą wchodzi do luksusowego sklepu, a za nią wchodzi osoba wyglądająca na zamożną. Czy zostaną potraktowane równo?

Kwestią zasadniczą jest to, czy wciąż żyjemy w społeczeństwie podzielonym na różne klasy społeczne. Jesteśmy równi wobec prawa, ale czy ta równość panuje w rzeczywistości?

RZĄDY PRAWA I SPRAWIEDLIWOŚĆ

1. „W przypadku niektórych przestępstw powinna istnieć możliwość wyboru kary między wysoką grzywną a pozbawieniem wolności”.

Pytanie brzmi, czy uczniowie uważają za sprawiedliwą sytuację, w której bogatsze osoby będą mogły wykupić się od więzienia. W istocie chodzi o zestawienie ze sobą wartości równości i praworządności.

2. „Terrorysty mają prawo do rzetelnego procesu sądowego, z udziałem odpowiedniego obrońcy”.

Ilustracja w prezentacji przedstawia proces w głośnej sprawie Andersa Breivika, norweskiego terrorysty o skrajnie prawicowych poglądach, który przeprowadził zamachy w 2011 r. w Norwegii. W dniu 22 lipca 2011 r. zabił osiem osób w Oslo, a następnie zastrzelił 69 młodych osób przebywających na letnim obozie na wyspie Utøya. W sierpniu 2012 r. został skazany za wielokrotne morderstwo i terroryzm.

Stwierdzenie to ma sprowokować dyskusję, czy ludzie tacy jak Breivik – sprawcy wielokrotnych morderstw – zasługują na prawo do uczciwego procesu oraz obrony?

POSZANOWANIE PRAW CZŁOWIEKA

1. „Dziennikarze powinni być karani za publikowanie fałszywych informacji”.

Stwierdzenie to dotyczy wolności prasy. Obecnie tylko w dyktaturach obowiązują przepisy umożliwiające ściganie przedstawicieli prasy za publikowane treści. W efekcie prowadzi to do cenzury lub powstrzymywania się przez media od publikacji niektórych informacji z obawy przed odpowiedzialnością karną.

2. „UE nie powinna prowadzić interesów z reżimami naruszającymi prawa człowieka, nawet jeśli interesy te będą korzystne dla UE.”

Czy UE może prowadzić wymianę handlową lub inne interesy z reżimami podejrzanymi o naruszanie praw człowieka? Przykładowo UE zawiera umowę o zatrzymanie fali migracji do UE z krajami afrykańskimi, które regularnie naruszają prawa człowieka. Bądź też zawiera pewne porozumienia konieczne do pozyskania nowych surowców, które nie występują w Europie, np. kobaltu używanego w telefonach komórkowych.

TOLERANCJA I PLURALIZM

1. „Noszenie symboli religijnych takich jak krzyż lub kwef powinno być dozwolone w szkołach oraz w miejscu pracy”.

Chodzi o to, by poznać zdanie uczniów na temat dopuszczalności praktykowania religii w szkole lub pracy.

2. „Uprawianie mowy nienawiści w internecie jest dopuszczalne, jeżeli ma miejsce w grupach zamkniętych/tajnych”.

Czy uczniowie spotkali się z tym wcześniej? Może sami to robili? Czy ktoś jest zdania, że tak można skrzywdzić daną grupę? Czy może powołują się na wolność słowa?

POSZANOWANIE GODNOŚCI CZŁOWIEKA

1. „Każde państwo UE ma moralny obowiązek pomocy osobom ubiegającym się o azyl”.

Osoba ubiegająca się o azyl – osoba, która w obawie przed prześladowaniami ze względu na rasę, religię, przynależność do grupy społecznej lub przekonania polityczne przekroczyła granicę międzynarodową i dostała się na terytorium państwa, w którym stara się o uzyskanie statusu uchodźcy.

Uwaga: Pojęcie to nie jest tożsame z migrantem ekonomicznym (osobą migrującą ze względów ekonomicznych). Status osoby ubiegającej się o azyl ma zawsze charakter tymczasowy – zachowuje ważność do czasu przyznania lub odmowy przyznania statusu uchodźcy przez państwo złożenia wniosku.

Podstawowa kwestia brzmi: czy szanujemy godność człowieka spoza Europy? Zazwyczaj w związku z tym stwierdzeniem poruszane są kwestie takie jak dobra integracja, wybór między pomocą własnym obywatelom i cudzoziemcom, dobre zamiary cudzoziemców itp.

Uwaga: W UE obowiązuje swoboda przepływu osób, co oznacza, że obywatele UE nie mogą zostać tu osobami ubiegającymi się o azyl. Jeśli taki postulat przedstawili uczniowie, nauczyciel koryguje.

2. „Tortury powinny być dozwolone, aby uzyskiwać informacje pozwalające zapobiec nowym zamachom terrorystycznym”.

Tortury są zakazane na terytorium UE bez względu na ich cel. Czy uczniowie zgadzają się z tym? A może uważają, że w pewnych przypadkach tortury byłyby uzasadnione?

PRZYDATNE LINKI

- Demokracja i prawa człowieka w Parlamencie Europejskim: www.europarl.europa.eu/about-parliament/pl/democracy-and-human-rights
- Dowiedz się więcej o Kartce praw podstawowych UE: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en
- Dowiedz się więcej o Nagrodzie im. Sacharowa na stronie www.europarl.europa.eu/sakharovprize/pl/home

